

Ks. Stanisław Nabywaniec

PATROCINIA ŚWIĘTEGO WOJCIECHA W METROPOLII LWOWSKIEJ OD XIV DO XX WIEKU

1. Wprowadzenie

Początki lwowskiej prowincji kościelnej związane są z bullą Grzegorza XI *Debitum pastoralis officii* z 13 II 1375 r. Bullą tą papież powołał do istnienia metropolię w Haliczu, której jako sufraganie podporządkował nowo utworzone diecezje: chełmską, przemyską i włodzimierską. Antypapież Jan XXIII bullą *In eminenti specula militantis Ecclesiae* z 28 VIII 1412 r. dokonał przeniesienia stolicy metropolitalnej z Halicza do Lwowa i zmienił jej nazwę na lwowską. Przemianowanej metropolii lwowskiej podporządkowane zostały jako sufraganie diecezje: chełmska, kamieniecka, kijowska, przemyska, serecka w Mołdawii i włodzimierska. Wykonanie bulli nastąpiło dopiero w 1414 r. Jednakże dokument papieski z 1413 r. nie wymienia wśród sufraganii metropolii lwowskiej diecezji sereckiej. Ta, utworzona w 1370 r. diecezja poddana została bezpośrednio jurysdykcji Stolicy Apostolskiej¹. W 1425 r. dokonano połączenia diecezji włodzimierskiej z nowo utworzoną diecezją łucką. Stolicą połączonych diecezji został Łuck. Ustalono wówczas, jak się wydaje, że diecezja łucka włączona będzie do metropolii lwowskiej. Pomiędzy jednak rokiem 1511 a 1527 diecezja ta zmieniła przynależność metropolitalną z lwowskiej na gnieźnieńską². Włączona do metropolii lwowskiej

¹ B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich (968-1939)*, ABMK 19(1969), s. 319-320.

² Tamże, s. 323-324. Ze względu na pierwotną przynależność diecezji łuckiej do metropolii lwowskiej w niniejszym opracowaniu diecezję tę omówiono w ramach metropolii lwowskiej.

diecezja kamieniecka powstała zapewne przed 1386 r.³, diecezja zaś kijowska wymieniona jest po raz pierwszy w bulli Jana XXII *Ad regiminem universalis Ecclesiae* z 15 XII 1320 r. Jan XXII wspomina, że diecezja ta istniała od przeszło stu lat pod nazwą diecezji galackiej, ale nie posiadała swego biskupa⁴. Do początków XV w. diecezja ta jednak istniała tylko formalnie i dopiero bulla cirkumskrypcyjna metropolii lwowskiej wymienia ją jako sufraganię lwowską⁵. Diecezja serecka erygowana została ok. 1370 r. na mocy bulli Urbana V *Summi dispositione* z 31 VII 1370 r. Obejmowała on swym zasięgiem Mołdawię i do 1412 r. posiadała status diecezji wyjętej. Następnie włączona została jako sufragania do metropolii lwowskiej (28 VIII 1412). Ostatnia wzmianka o tej diecezji pochodzi z 24 VII 1515 r. Reaktywowana została przez Sykstusa V bullą *Ex debito pastoralis officio* z 25 III 1591 r. Na początku XVII w. stolica diecezji została przeniesiona do Bakowa, a diecezję zaczęto nazywać bakowską⁶.

Po pierwszym rozbiórce Polski (1772) na terenie Galicji znalazły się tylko dwie diecezje z metropolii lwowskiej – archidiecezja lwowska i diecezja przemyska. Diecezje: chełmska, kamieniecka i kijowska pozostały w granicach okrojonej Rzeczypospolitej. Diecezja chełmska zwróciła się w 1782 r. do metropolity gnieźnieńskiego z prośbą o włączenie jej terytorium do gnieźnieńskiej prowincji kościelnej. Za jej przykładem poszły pozostałe diecezje z metropolii lwowskiej. Metropolita gnieźnieński pozytywnie odniósł się do przedstawionych mu petycji i w 1789 r. w relacji o stanie metropolii złożonej w Rzymie wymieniał trzy diecezje, dawne sufraganie lwowskie, lecz decyzja metropolity gnieźnieńskiego nie zdobyła sankcji papieskiej. Po 1795 r. diecezja chełmska znalazła się w granicach monarchii austriackiej i powróciła do metropolii lwowskiej. Diecezje kamieniecka, kijowska i łucka weszły w skład imperium rosyjskiego⁷. Stolica dotychczasowej diecezji kijowskiej przeniesiona została do Żytomierza. Diecezja kijowska została złączona personalnie z diecezją łucką (8 VIII 1798)⁸. Kamieniecka diecezja została skasowana ukazem carskim z 1867 r. Jej terytorium i wierni zostali podporządkowani jurysdykcji biskupa łuckiego i żytomierskiego. Reaktywowanie diecezji nastąpiło 22 IX 1918 r. Die-

³ Tamże, s. 341.

⁴ Tamże, s. 344.

⁵ Tamże, s. 345.

⁶ Tamże, s. 332-336.

⁷ Tamże, ABMK 21(1970), s. 311-312.

⁸ B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772-1918*, Kraków 1980, s. 194-195.

cezja łucka została mocno okrojona pod względem terytorialnym, m.in. na rzecz archidiecezji mohylowskiej i kamienieckiej⁹. Cztery dekanaty z 47 parafiami z diecezji łuckiej weszły w 1805 r. w skład diecezji lubelskiej¹⁰. W ramach represji po powstaniu styczniowym Aleksander II zniósł diecezję kamieniecką i włączył ją do diecezji łuckiej i żytomierskiej¹¹. Na terenie Królestwa Polskiego w 1818 r. z części terenów diecezji lubelskiej, należących niegdyś do diecezji łuckiej utworzono diecezję janowską czyli podlaską, ze stolicą w Janowie Podlaskim, dawnej rezydencji biskupów łuckich¹². Diecezja ta przetrwała do ukazu carskiego z 10 (22) V 1867 r., kiedy to Aleksander II w ramach represji po powstaniu styczniowym dokonał jej kasaty. Obszar diecezji janowskiej włączony został do diecezji lubelskiej¹³. Reaktywowanie diecezji podlaskiej nastąpiło 24 IX 1918 r., a 24 I 1924 r. stolicę diecezji przeniesiono do Siedlec.

Na terenie zaboru austriackiego cesarz Józef II samowolnie w 1783 r. powołał do istnienia diecezję tarnowską na obszarze dawnej diecezji krakowskiej (w granicach Galicji) oraz przesunął na zachód granice diecezji przemyskiej. Papież Pius VI w 1786 r. sankcjonował decyzję cesarską. Metropolia lwowska otrzymała zatem nową sufraganię. W 1805 r. diecezja tarnowska została zniesiona w związku z włączeniem Krakowa do zaboru austriackiego, a obszar jej podzielono pomiędzy diecezje krakowską i przemyską. Na jej miejsce do lwowskiej prowincji kościelnej włączono utworzoną również w 1805 r. diecezję lubelską, która obejmował m.in. tereny dawnej diecezji chełmskiej jak też i diecezję kielecką. Również jurysdykcji metropolity lwowskiego poddana została diecezja krakowska. W wyniku tych zmian lwowska prowincja kościelna obejmowała do 1809 r. pięć diecezji sufraganalnych: bakowską, kielecką, krakowską, lubelską i przemyską. W 1818 r. upadła diecezja bakowska w Mołdawii, diecezja kielecka została zniesiona, a w jej miejsce utworzono diecezję sandomierską i wraz z diecezją lubelską włączono ją do metropolii warszawskiej. Diecezja zaś krakowska (ta część, która znalazła się w Królestwie Polskim) podporządkowana została najpierw metropolitom warszawskim (1818), a następnie bezpośrednio Stolicy Apostolskiej (1880). Dla galicyjskiej części diecezji krakowskiej utworzono biskupstwo w Tyńcu, a następnie przywrócono diecezję tarnowską

⁹ Tamże, s. 194.

¹⁰ Tamże, s. 165.

¹¹ Tamże, s. 200-201.

¹² Tamże, s. 205.

¹³ Tamże, s. 211.

(1821)¹⁴. W granicach metropolii lwowskiej odtąd do 1925 r. znajdowały się dwie sufraganie przemyska i tarnowska.

W 1925 r., po zawarciu konkordatu pomiędzy Polską a Stolicą Apostolską, na mocy bulli Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 X 1925 r., wydanej w oparciu o dziewiąty artykuł konkordatu, przeprowadzono reorganizację metropolii i diecezji polskich¹⁵. Do metropolii lwowskiej oprócz archidiecezji lwowskiej wchodziły dwie sufraganie: diecezja łucka i diecezja przemyska¹⁶. W wyniku reorganizacji odpadła od metropolii lwowskiej diecezja tarnowska, a diecezja przemyska na jej rzecz utraciła trzy zachodnie dekanaty: biecki, olpiński (bez parafii Święcany) oraz rzepiennicki¹⁷. Bulla cirkumskrypcyjna Piusa XI z 1925 r. rozwiązała trwającą ponad sto lat unię personalną Łucka z Żytomierzem. Diecezja łucka pozostała przy swoich dotychczasowych granicach sprzed 1918 r.¹⁸

Powojenne układy pokojowe ustaliły nowe granice Polski. Dotyczyło to również wschodniej granicy ze Związkiem Radzieckim. Metropolia lwowska przedzielona została kordonem granicznym. Po stronie polskiej pozostała tylko większa część diecezji przemyskiej oraz kilkadziesiąt parafii z archidiecezji lwowskiej w okolicach Lubaczowa. Utworzono na tym terenie administraturę apostolską z siedzibą w Lubaczowie. Diecezja łucka w całości znalazła się poza granicami Polski. Bulla papieska Jana Pawła II *Totus tuus Poloniae populus* z 25 III 1992 r. dokonała reorganizacji metropolii i diecezji w Polsce. Granice administracji kościelnej w rejonie przygranicznym dostosowano do granic politycznych państwa. Diecezja przemyska podniesiona została do rangi archidiecezji i metropolii. Objęła ona swym zasięgiem część terenów należących do dawnej metropolii lwowskiej, które znalazły się w granicach Polski: archidiecezję przemyską, lubaczowską część diecezji zamojсько-lubaczowskiej, oraz diecezję rzeszowską. Północne dekanaty dawnej diecezji przemyskiej znalazły się w nowych granicach diecezji sandomierskiej i razem z nią włączone zostały do metropolii lubelskiej.

Również na terenie Ukrainy dokonana została reorganizacja łacińskich diecezji. W 1991 r. archidiecezja lwowska otrzymała po kilkudziesięciu latach ar-

¹⁴ Tamże, s. 334-335.

¹⁵ H.E. Wyczawski, *Sytuacja prawna Kościoła katolickiego w Polsce*, w: *Historia Kościoła w Polsce*, t. 2, cz. 2, pod red. B. Kumora, Z. Obertyńskiego, Poznań-Warszawa 1979, s. 27.

¹⁶ B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich (968-1939)*, ABMK 22(1971), s. 341.

¹⁷ Tamże, s. 355.

¹⁸ Tamże, s. 351.

cybiskupa metropolitę i przystąpiono do odrodzenia jej struktur oraz życia religijnego. Do archidiecezji lwowskiej włączone zostały parafie, które należały dotąd do diecezji przemyskiej, a znajdujące się na Ukrainie¹⁹. Również w 1991 r. odrodziła się diecezja łucka, na terenie której w okresie komunizmu zamknięte zostały wszystkie kościoły (ostatni w Ostrogu w latach sześćdziesiątych XX w.). W granicach tej diecezji nie zaszły żadne zmiany. Do 1998 r. diecezja ta znajdowała się pod jurysdykcją arcybiskupa lwowskiego²⁰. W 1991 r. odrodziła się także diecezja kamieniecka, jako diecezja kamieniecko-podolska. Włączono do niej tereny dawnej diecezji tyraspolskiej. Są to tereny dzisiejszych obwodów: chersoneskiego, dnipro-pietrowskiego, donieckiego, kirowogradzkiego, krymskiego, mikołajowskiego, odesskiego i zaporoskiego²¹. Do terenu odrodzonej diecezji żytomierskiej, obejmującej swoje dawne, historyczne tereny (diecezja kijowska), dołączono ukraińską część dawnej archidiecezji mohylowskiej²².

2. Okres staropolski (do 1795 r.)

Diecezja bakowska

(W diecezji bakowskiej nie stwierdzono istnienia kościołów, altarii i prebend pw. św. Wojciecha)

Diecezja chełmska

NIELISZ – wieś położona nad Wieprzem, kilka kilometrów na północ od ujścia Peru. Około 1600 r. w Nieliszu wzniesiono kaplicę, którą powiększono w 1640 r. Pod względem administracji kościelnej Nielisz należał wówczas do parafii Wielącza w dekanacie zamojskim. Ambicją właściciela Nielisza Macieja Gąsiorowskiego było, aby w Nieliszu zorganizować ośrodek duszpasterski. Z tej też racji zbudował on obok kaplicy mieszkanie dla księdza, a proboszczowi wieląckiemu, by zachęcić go do odprawiania w kaplicy św. Wojciecha w Nieliszu co miesiąc Mszy św., dał przywilej wolnego wyrębu drzewa w lesie. W 1750 r. w miejscu dotychczasowej kaplicy zbudowano staraniem ks. Pawła Łosieckiego drewniany kościół. W trzy lata później, w 1753 r. (podawana jest

¹⁹ Zob. *Schematyzm archidiecezji lwowskiej 1994*, bm, passim.

²⁰ *Biuletyn Centrum Religijno Informacji. Specialny выпуск*, s. 24.

²¹ *Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej*, Kamieniec Podolski 1994, passim.

²² *Biuletyn Centrum Religijno Informacji. Specialny выпуск*, s. 27-29.

też data 1763), Nielisz otrzymał status filii parafii Wielącza. Od tego też roku zaczęto w Nieliszu prowadzić odrębne księgi metrykalne.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie, Rep60 A161, k. 106 (1765 r.); tamże, A164, k. 17 (1777 r.); *Diecezja lubelska. Informator historyczny i administracyjny*, oprac. M. T. Zahajkiewicz, Lublin 1985, s. 298-299; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 366; SGKP VIII, 80.

STOJANÓW – miasteczko niedaleko Sokala, do 1772 r. w woj. bełskim. Parafia patronatu królewskiego w dekanacie sokalskim powstała na bazie fundacji z 1624 r. Dokonali jej Wojciech i Anna Kadłubiscy. Kościół drewniany pw. św. Wojciecha i św. Anny dedykowany był patronom obojga fundatorów. Do parafii należało siedem wsi.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie, Rep60 A163, k. 1241, 1263 (lata 1772-1773); Archiwum Watykańskie. Archiwum Nuncjatury Warszawskiej, sygn. 137, k. 3 (lata 1772-1773); S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 365; SGKP XI 354-355.

Tab. 1. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji chełmskiej do 1818 r.²³

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Nielisz	św. Wojciech	filialny	1750
2. Stojanów	św. Wojciech i św. Anna	parafialny	

Diecezja kamieniecka

FELSZTYN (FULSZTYN) – wieś położona nad Smotryczem. Parafia należała do dekanatu satanowskiego. Pierwszy kościół, pw. św. Wojciecha, wzniesiony został w 1594 r. przez Mikołaja Herburta. Kościół ten zniszczony został przez Turków w 1680 r. Kolejny, drewniany kościół zbudowano w 1721 r. Przetrwał on do 1753 r., kiedy to murowany kościół zbudowany został przez Mariannę (Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej z 1994 r. podaje imię Teresa) z Kalinowskich Grabianczynę (Grabiankę), która słynęła z odwagi, jako dowodząca obroną Felsztyna przed atakami hajdamaków. Oprócz kościoła pw. św. Wojciecha M. Grabianczyna ufundowała szpital przy kościele na 12 miejsc. Poświęcenia kościoła dokonał biskup kamie-

²³ W 1818 r. diecezja lubelska, w skład w której w 1805 r. weszły tereny diecezji chełmskiej, została podporządkowana jurysdykcji metropolitów warszawskich.

niecki A. Krasieński (1759-1795). Według *Słownika Geograficznego* oraz *Schematyzmu diecezji kamieniecko-podolskiej* z 1994 r. kościół ufundowany przez Grabianczyne został poświęcony pw. Opatrzności Bożej.

Biblioteka PAN w Krakowie, sygn. 2002, s. 758 (1741); *Spisok swietskomu i monaszesztwujuszczemu duchowienstwu w lucko-zytomirskoj eparchii na 1877 god?*, Warszawa 1786, s. 46; *Directorium officii divini dioecesis Camenecensis in Podolia 1825*; *Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej*, Kamieniec Podolski 1994, s. 37; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 369; SGKP II 381-382.

TYNNA – wieś w woj. podolskim. Parafia w dekanacie dunajowieckim. Parafia istniała od 1500 r. Ponieważ zaginął akt fundacyjny, dlatego też w 1597 r. król Zygmunt III Waza wydał *diploma approbationis*, który to dokument potwierdzał dawną fundację. Pierwszy, znany ze źródeł historycznych, drewniany kościół pw. św. Wojciecha zbudował przed 1597 r. F.S. Homniecki (Humiecki). Podczas jednych z wypraw tureckich kościół ten uległ zniszczeniu. Kościół muryrowany pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha zbudowany został w latach 1717-1730 r. Jego poświęcenia dokonał biskup kamieniecki Adam Krasieński (1759-1795) w 1786 r. Fundatorami kościoła byli członkowie rodziny Humieckich. Z woli fundatorów w kościele odprawiano trzy razy w tygodniu Msze św. za spój duszy króla Jana III Sobieskiego.

Biblioteka PAN w Krakowie, sygn. 2002, s. 332 (1741 r.); *Directorium officii divini dioecesi Camenecensis in Podolia 1825*; *Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej*, Kamieniec Podolski 1994, s. 65; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 368; SGKP XII 714-716.

Tab. 2. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji kamienieckiej do 1798 r.²⁴

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Felsztyn	św. Wojciech; Opatrzność Boża	parafialny	1597
2. Tynna	Wniebow. NMP i św. Wojciech	parafialny	przed 1597

²⁴ Od 1795 r. diecezja kamieniecka znalazła się w granicach cesarstwa rosyjskiego i uległa kasacji na mocy ukazu Katarzyny II z 6 (17) IX 1795 r. Tereny diecezji kamienieckiej weszły w skład nowej diecezji latyczowskiej. W 1796 r. car Paweł I przywrócił skasowane diecezje, w tym również diecezję kamieniecką. Nuncjusz Apostolski W. Litta, jako delegat Stolicy Apostolskiej dekretem z 7 VIII 1798 r. wyjął diecezję kamieniecką spod jurysdykcji metropolity lwowskiego i dekretem z 9 VIII 1798 r. podporządkował ją metropolii mohylowskiemu. Zob. B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772-1918*, Kraków 1980, s. 18-19.

Diecezja kijowska

(W okresie staropolskim w diecezji kijowskiej nie stwierdzono istnienia kościołów, altarii i prebend pw. św. Wojciecha)

Diecezja lwowska

W okresie staropolskim, według J. Krętosza, do 1772 r. w archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego było zaledwie dwa kościoły parafialne pw. św. Wojciecha. Jeden z nich pochodził z okresu do XV w. a drugi powstał w XVI w. Według S. Litaka trzy kościoły parafialne nosiły tytuł św. Wojciecha²⁵.

BIŁKA SZLACHECKA – wieś stanowiąca własność szlachecką w woj. ruskim. Parafia w dekanacie lwowskim, ufundowana przez w 1441 r. przez właściciela wsi Włodka. Kościół murowany do 1774 r. pw. św. Jerzego i św. Wojciecha, od 1774 r. tylko św. Wojciecha. Wielokrotnie, m.in. 1626 r. wieś była niszczone przez Tatarów oraz przez Turków. W kościele znajdował się, od XV w., otaczany szczególną czcią obraz Matki Boskiej Częstochowskiej. W XIX i XX w. przy kościele działało kilka bractw kościelnych. Od 1863 r. w parafii pracowały Siostry Służebniczki, prowadzące ochronkę dla dzieci oraz dom dla ubogich. J. Krętosz podaje jedynie wezwanie Wniebowzięcia NMP

Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie, *Acta Visitationis*, sygn. 1, (1722 r.); tamże, sygn. 11 (1823 r.); *Synodus dioeciesiana Leopoliensis sub [...] Venceslao Hieronymo de Boguslawice Sierakowski 1765*, k. T (1765 r.); S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 375; *Parafia w Bilce pod Lwowem*, Lwów 1880; W. Urban, *Szki-ce z dziejów rzymskokatolickiej parafii w Bilce Szlacheckiej i jej duszpasterstwa*, Rzym 1964; J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 200; A. Szelegiewicz, *Edmund Bojanowski i jego dzieło*, Poznań 1966, passim; M. Horn, *Skutki najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną*, Wrocław 1964, s. 187; M. Wrzeszcz, *Bilka Szlachecka*, w: EK, t. 2, Lublin 1985, kol. 564; W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z. 4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s. 59; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 378.

DALEJÓW – parafia występuje od 1427 r. Kościół posiadał dwa wezwania św. Wojciecha i św. Jerzego. Ok. 1772 r. parafia nie istniała.

²⁵ J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 193; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 375-376, 379.

W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z. 4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s. 59.

KOPYCZYŃCE – parafia pw. św. Wojciecha występuje w aktach z 1443 r. Wezwanie zostało zmienione na Wniebowzięcie NMP (przed 1725 r.)

W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z. 4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s. 59; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 378.

RUDA – parafia w dekanacie Gródek Jagielloński erygowana w 1660 r. pw. św. Wojciecha. Fundacja parafii była wiele wcześniejsza od jej kanonicznego utworzenia. Fundatorem parafii Ruda był w 1627 r. Jan z Żurowa Daniłowicz. Wieś Ruda stanowiła własność szlachecką. Nowy kościół, zbudowany w 1738 r. przez Konstantego Wyhowskiego wkrótce (1784) został strawiony przez ogień. W latach 1784-1789 parafia należała do karmelitów. Następnie znów oddana została w zarząd księży diecezjalnych.

J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 202; SGKP IX 895-896.

RUDKI – wieś w woj. ruskim. Parafia w dekanacie Gródek Jagielloński, należąca do patronatu szlacheckiego. Kościół murowany pw. św. Wojciecha. Erekcji parafii Rudki dokonano przed 1498 r. (być może jeszcze w XIV w.). Pierwszy kościół zbudowany został w XV w. staraniem dziedzica wsi Ścibora. Jego poświęcenia dokonał biskup przemyski Piotr Strzygonia Chrzastowski (1436-1452). Około 1550 r. kościół został przejęty przez protestantów. Do katolików powrócił na skutek zabiegów arcybiskupa lwowskiego J.D. Solikowskiego (1583-1603). Refundacji zniszczonego kościoła i parafii dokonał Jerzy de Nieldzielsko Madaliński. Parafia i kościół często padały ofiarą działań zbrojnych i były dewastowane. W 1728 r. nowy kościół zbudował Michał z Urbanic Urbanowski. W kościele znajdował się cudowny obraz Matki Bożej.

Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie, *Acta Visitationis*, sygn. 4, (1762, 1763, 1767 r.); *Synodus dioecesisana Leopoliensis sub [...] Venceslao Hieronymo de Boguslawice Sierakowski 1765*, k. T₂(1765 r.); S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 379; SGKP IX 119; W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z.4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s.59; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 378.

ŻŁOTNIKI – miasteczko w woj. ruskim. Parafia w dekanacie buczackim po raz pierwszy występuje w 1459 r. Kościół drewniany pw. Najświętszej Maryi Panny, św. Stanisława, św. Wojciecha, św. Jana Chrzciciela, św. Mikołaja (J. Krętosz podaje tylko tytuł NMP).

Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie, *Acta Visitationis*, sygn. 1, k. 42' (1719); tamże, sygn. 5 (1780 r.); *Synodus dioecesis Leopoliensis sub [...] Venceslao Hieronymo de Boguslawice Sierakowski 1765*, k. U (1765 r.); SGKP XIV 641; J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 200; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 375; W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z. 4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s. 59; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 378.

ŻURAWNO – parafia występuje w aktach po raz pierwszy w 1468 r. Tekst synodu z 1765 r. nie wymienia tytułu kościoła.

W. Danielski, *Z dziejów kultu liturgicznego św. Wojciecha na ziemiach polskich. Święta ku czci św. Wojciecha*, RTK, 14(1967), z. 4, s. 88-89; S. Tylus, *Patrocinia kościołów parafialnych w archidiecezji (halickiej) lwowskiej do końca XVI wieku*, RT, 38-39(1991-1992), z. 4, s. 59; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 378.

Prebenda:

LWÓW – prebenda św. Wojciecha we Lwowie powstała przed 1600 r. Pierwotny kościół pw. św. Wojciecha zbudowany został z fundacji Piotra Moskalika w 1602 r. Dawny drewniany kościół w latach 1702-1703 zastąpiono nowym, wzniesionym z kamienia i z cegły kościołem pod tym samym wezwaniem. Był to kościół barokowy, jednonawowy. Do kościoła przylegało *domesticum* dla kleryków. W 1747 r. kościół wraz z przyległymi zabudowaniami został przekazany przez arcybiskupa metropolitę lwowskiego Mikołaja Wyzyckiego lazarystom. Prowadzili oni seminarium duchowne.

W okresie reformy józefińskiej klasztor uległ kasacji, a zabudowania wraz z kościołem przeznaczono na magazyny. Funkcje sakralne kościoła zaczęły ponownie spełniać dopiero w 1906 r. Wydarzenia po II wojnie światowej sprawiły, że kościół znowu zamieniono na magazyn.

J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 236; *Relacje arcybiskupów lwowskich 1594-1794*, wyd. T. Długosz, Lwów 1937, s.110; *Relatio status Almae Archidioecesis Leopoliensis, accedunt testamenta eiusdem Th. Pirawski et Joannis Zamoscii, Archiepiscopi Leopoliensis*, Lwów 1891-1893, s. 118; R. Chanas, J. Czerwiński, *Lwów. Przewodnik*, Wrocław 1992, s. 101.

Tab. 3. Kościoły w archidiecezji lwowskiej do 1772 r.

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Biłka Szlachecka	św. Jerzy i św. Wojciech; od 1774 r. św. Wojciech	parafia	1441; od 1774 r. kościół murowany
2. Dalejów	św. Jerzy i św. Wojciech	parafia	1427
3. Kopyczyńce	św. Jerzy i św. Wojciech	parafia	1443
4. Lwów	św. Wojciech	prebenda do 1747; kościół klasztorny od 1747 r.	1600
5. Ruda	św. Wojciech	parafia	1660
6. Rudki	św. Wojciech	parafia	przed 1498
7. Złotniki	Najświętszej Maryi Panny, św. Stanisław, św. Wojciech, św. Jan Chrzciciel, św. Mikołaj	parafia	
8. Żurawno	św. Jerzy i św. Wojciech	parafia	1468

Diecezja łucka

GÓRKI (GORKI) – wieś szlachecka w woj. podlaskim. Parafia w dekanacie łosickim, w okresie przedrozbiorowym w archidiakonacie brzeskim, erygowana została w poł. XV w. Kościół murowany.

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D131, k. 173 (1737 r.); tamże, sygn. D150, k. 242 (1755 r.); *Relationes status dioecesium in Magno Ducatu Lituaniae. Pluribus adlaborantibus in unum redegit P. Rabikauskas*, t. 2, Romae 1971, s. 222 (1772 r.); SGKP II 715, XV 520; L. Królik, *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 282; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 385.

HUSZLEW – wieś w woj. podlaskim. Parafia patronatu szlacheckiego w dekanacie łosickim. Kościół drewniany pw. św. Antoniego z Padwy, św. Wojciecha i św. Anny.

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D131, k. 11 (1737 r.); tamże, sygn. D150, k. 242' (1755 r.); SGKP III 229; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 385.

SKIBNIEW – wieś szlachecka w woj. podlaskim. Parafia w dekanacie węgrowskim, w archidiakonacie brzeskim. Erekcja parafii miała miejsce na początku XV w. Kościół drewniany pw. św. Wojciecha. Żaden dokument dotyczący początków kościoła nie jest znany. Wiadomo tylko, że w 1723 r. poddano go renowacji.

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D133, k. 104 (1737 r.); tamże, sygn. D159, k. 537 (1787 r.); L. Królik, *Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 281; S. Litak, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, t. 1, Lublin 1996, s. 387; SGKP X 1889 669.

Tab. 4. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji łuckiej do 1798 r.²⁶

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Górki (Gorki)	św. Wojciech	parafia	połowa XV w.
2. Huszlew	św. Antoni z Padwy, św. Wojciech i św. Anny	parafia	
3. Skibniew	św. Wojciech	parafia	pocz. XV w.

Diecezja przemyska

BACHÓRZ – wieś znajdowała się w dobrach Katarzyny z Maciejowskich Wapowskiej, właścicielki dóbr Dynów, która zakupiła, z własnych funduszy, od Rusinów prawosławnych cerkiew. Zakupiona świątynia, dedykowana św. Wojciechowi, została przez bpa Wawrzyńca Goślickiego, ordynariusza przemyskiego, włączona, w 1593 r., jako filialny kościół do parafii rzymskokatolickiej w Harcie. Pierwotny kościół, zakupiony przez Wapowską został zniszczony przez powalone drzewo w 1770 r. Fundatorem nowego, również drewnianego kościoła, wzniesionego w 1775 r. i poświęconego w 1777 r. był ks. Antoni Skrzyński. W latach 1781-1783 zbudowany został nowy, murowany kościół pw. św. Wojciecha biskupa i męczennika.

²⁶ Od 1795 r. diecezja łucka znalazła się w granicach cesarstwa rosyjskiego i uległa kasacji na mocy ukazu Katarzyny II z 6 (17) IX 1795 r. Tereny diecezji łuckiej weszły w skład nowej diecezji pińskiej i latyczowskiej. W 1796 r. car Paweł I przywrócił skasowane diecezje, w tym również diecezję łucką. Nuncjusz Apostolski W. Litta, jako delegat Stolicy Apostolskiej dekretem z 7 VIII 1798 r. wyjął diecezję łucką spod jurysdykcji metropolity gnieźnieńskiego i dekretem z 9 VIII 1798 r. podporządkował ją metropolii mohylowskiemu. Zob. B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772-1918*, Kraków 1980, s. 18.

Rocznik archidiecezji przemyskiej obrz. lac. 1994, Przemysł 1994, s. 188; *Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album*, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemysł 1997, s. 68-69; W. Müller, *Organizacja terytorialna diecezji przemyskiej w okresie przedrozbiorowym (1375-1772)*, NP, 46(1976) s. 42; W. Sarna, *Biskupi przemyscy obrz. lac.*, cz. 1: (1375-1624), Przemysł 1910, s. 53.

KROSNO – drewniany kościółek wzniesiony w połowie XV w., który konsekrował w 1460 r. bp Mikołaj Błażejowski, nadając mu tytuł św. Jerzego, św. Wojciecha, św. Walentego, Dziesięciu Tysięcy Męczenników oraz św. Małgorzaty, św. Heleny i św. Zofii. Z ok. 1717 r. znany jest „director Capellanus” – ks. Klemensowicz (Klimentowicz) Tomasz, który pracował jako rektor przy kościele św. Wojciecha w Krośnie.

Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemysł 1997, s. 193; *Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo – Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.)*, Przemysł 1991, s. 155-156; J. Bar, A. Szal, *Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992*, Przemysł 1993, s. 169; M. Kociubiński, *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 2, *Parafie*, Jarosław–Przemysł 1989, mps, s. 155; tenże, *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 1, cz. 1, A-L. Biogramy, Jarosław–Przemysł 1989, mps, s. 281.

RZESZÓW – fundatorem parafii w Rzeszowie była rodzina Rzeszowskich, wywodząca się od Jana Pakosława, który Rzeszów otrzymał od króla Kazimierza Wielkiego na mocy przywileju z 18 I 1354 r. Pierwszy, drewniany kościół pw. św.św. Feliksa i Adaukta wzniesiony został w latach 1354-1363. W 1427 r. drewniany kościół spłonął, a w jego miejsce wzniesiono murowaną świątynię parafialną pw. św.św. Stanisława i Wojciecha. Kamienne prezbiterium tej świątyni, w swoim gotyckim kształcie przetrwało do dzisiaj. Piętnastowieczna fara rzeszowska była budowlą kamienną, jednonawową. W 1486 r. Małgorzata, żona Mostisa z Wielkiego Koźmina, właściciela Rzeszowa i Dynowa, wraz z Janem Jaksą z Zaleszan, dokonała nadania dla rzeszowskiej parafii. W 1621 r. dokonano renowacji kościoła. Kanonik krakowski, prepozyt oświęcimski i jednocześnie proboszcz rzeszowski, ks. Łukasz dokonał fundacji na rzecz siedmioosobowego kolegium mansonarzy. Biskup zaś przemyski Piotr Gembicki podniósł kościół parafialny w Rzeszowie do rangi prepozytury. Wzniesiony w 1754 r. kościół dedykowany został św. Wojciechowi i św. Stanisławowi.

J. Kwiatkowski, B. Janik, *Parafie św. Wojciecha w Rzeszowskim*, Rzeszów 1997, s. 25-29; W. Kret, *Kapłani Rzeszowa. Ks. Jan Stączek 1902-1989*, Sandomierz 1995; J. Świeboda, *Kościół farny w Rzeszowie*, bmr (mps w Archiwum Parafii Rzeszów – Fara).

Tab. 5. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji przemyskiej do 1772 r.

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Bachórz	św. Wojciech	filia	do 1593 r. cerkiew prawosławna, od 1593 r. kościół łaciński
2. Krosno	św. Jerzy, św. Wojciech, św. Walenty, Dziesięć Tysięcy Męczenników, św. Małgorzata, św. Helena i św. Zofia	rektorat filia	 połowa XV w.
3. Rzeszów – Fara	św. Feliks i św. Adaukt do 1427 r.; św. Stanisław i św. Wojciech po 1427 r.	 parafia	 1354-1363

Altaria:

DYNÓW – w miejscowym kościele parafialnym pw. św. Wawrzyńca obok kilku innych altarii istniała przynajmniej od 1644 r. altaria św. Wojciecha. Znanym jest katalog altaryzistów tej altarii z lat 1644-1759: Sepecki Maciej (3 VI 1644 – † pomiędzy 1 IX a 10 XII 1655); Truszkowicz Stanisław (10 XII 1655 – ?); Korzeniowski Jan (2 V 1657 – przed 14 V 1660); Twardowicz Andrzej (14 V 1660 – ?); Zawadzik Tomasz (9 V 1670 – po 1677); Bramowicz Maciej (? – przed 23 IX 1686); Kazalski Jan (23 IX 1686 – † przed 22 II 1697); Kotulski Jan (22 II 1697 – po 1703); Gołębiowski Jakub Antoni (10 V 1711 – ?); Nawrotowski Kazimierz (9 II 1729 – ?); Mazurkiewicz Andrzej (26 V 1743 – 10 III 1746); Zębacki Roch (18 III 1746 – 29 X 1751); Nadziakiewicz Walenty (3 V 1752 – ?); Burzyński Marcin (6 VII 1759 – ?).

M. Kociubiński, *Księga diecezji przemyskiej do roku 1772*, t. 2, *Parafie*, Jarosław-Przemyśl 1989, mps, s. 63.

Diecezja serecka

(W diecezji sereckiej nie stwierdzono istnienia kościołów, altarii i prebend pw. św. Wojciecha)

3. Okres niewoli narodowej 1772-1918

W wyniku zmian porozbiorowych zmieniła się również mapa Kościoła na ziemiach polskich. Diecezje nie tylko zmieniały swoją przynależność metropolitalną, ale również zanikały, a w ich miejsce powstawały nowe. Prezentacja kościołów, którym patronował św. Wojciech dotyczyć będzie jednak całości terenu, który obejmowała w okresie przedrozbiorowym metropolia lwowska, łącznie z terenem diecezji łuckiej.

Diecezja janowska (podlaska)

GÓRKI (GORKI) – jak w poprzednim okresie.

SKIBNIEW – jak w poprzednim okresie.

Tab. 6. Kościoły pw. św. Wojciecha w janowskiej (podlaskiej) 1818-1867

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Górki (Gorki)	św. Wojciech	parafia	
2. Skibniew	św. Wojciech	parafia	

Diecezja kamieniecka²⁷

FELSZTYN (FULSZTYN) – jak w poprzednim okresie. Parafia zmieniła przynależność dekanalną, przechodząc z dekanatu satanowskiego do płoskirowskiego.

Spisok swietskomu i monaszestwujuszczemu duchowienstwu w łucko-żytomirskoj eparchii na 1877 god?, Warszawa 1786, s. 46; *Elenchus omnium ecclesiarum et universi cleri dioecesium Luceoriensis et Żytomieriensis nec non Camenecensis anno Domini 1914*, s. 135.

MOŁCZANY – Kościół pw. św. Wojciecha zbudowany w 1797 r. przez A.R. Trzecieckiego.

Spisok swietskomu i monaszestwujuszczemu duchowienstwu w łucko-żytomirskoj eparchii na 1877 god?, Warszawa 1786, s. 46; *Elenchus omnium ecclesiarum et universi cleri dioecesium Luceoriensis et Żytomieriensis nec non Camenecensis anno Domini 1914*, s. 135; *Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej*, Kamieniec Podolski 1994, s. 96.

TYNNA – jak w poprzednim okresie.

²⁷ Diecezja kamieniecka zniesiona została ukazem carskim z 17 VI 1866 r. i włączona do diecezji łuckiej i żytomierskiej.

Tab. 7. Kościoły pw. św. Wojciecha w kamienieckiej do 1867 r.

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Felsztyn (Fulsztyn)	św. Wojciech	parafia	
2. Mołczany	św. Wojciech	parafia	1797
3. Tynna	św. Wojciech	parafia	

Diecezja lubelska

NIELISZ – na początku XIX w. właściciele Nielisza uposażyli filialny kościół pw. św. Wojciecha w dobra ziemskie, przygotowując tym samym grunt pod erekcję samodzielnej parafii w Nieliszu. Kościół zbudowany z fundacji ks. Łosieckiego przebudowano w 1859 r., a w rok później ówczesny dziekan zamojski ks. Lenkiewicz dokonał poświęcenia odrestaurowanej świątyni zachowując jej dotychczasowy tytuł św. Wojciecha. Kolejne przebudowy kościoła miały miejsce jeszcze w XIX w., następnie w okresie międzywojennym oraz w 1961 r. Dobudowano wówczas obszerny przedsionek. Przebudowy i renowacji kościoła dokonano też w 1973 r. Obecnie kościół jest budowlą jednonawową i zachował swój barokowy wystrój. W głównym ołtarzu znajduje się m.in. obraz św. Wojciecha, namalowany w 1906 r. przez malarza Stelmaskiego. Po likwidacji diecezji chełmskiej Nielisz znalazł się w granicach diecezji lubelskiej (1805).

Diecezja lubelska. Informator historyczny i administracyjny, oprac. M. T. Zahajkiewicz, Lublin 1985, s. 298-299; SGKP VIII, 80.

STOJANÓW – jak w poprzednim okresie.

Tab. 8. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji lubelskiej 1772-1918

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
1. Stojanów	św. Wojciech	parafia	
2. Nielisz	św. Wojciech	parafia	
3. Górki (Gorki) w latach 1805-1818 i 1867-1918	św. Wojciech	parafia	
1. Skibniew w latach 1805-1818 i 1867-1918	św. Wojciech	parafia	

Diecezja lwowska

BIŁKA SZLACHECKA – W XIX i XX w. przy kościele działało kilka bractw kościelnych. Od 1863 r. w parafii pracowały Siostry Służebniczki, prowadzące ochronkę dla dzieci oraz dom dla ubogich. J. Krętosz podaje jedynie wezwanie Wniebowzięcia NMP.

Parafia w Bilce pod Lwowem, Lwów 1880; W. Urban, *Szkice z dziejów rzymskokatolickiej parafii w Bilce Szlacheckiej i jej duszpasterstwa*, Rzym 1964; J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV w. do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 200; A. Szelegiewicz, *Edmund Bojanowski i jego dzieło*, Poznań 1966, passim; M. Horn, *Skutki najazdów tatarskich z lat 1605-1633 na Ruś Czerwoną*, Wrocław 1964, s. 187; M. Wrzeszcz, *Biłka Szlachecka*, w: EK, t. 2, Lublin 1985, kol. 564.

RUDA – jak w poprzednim okresie
SGKP IX 895-896.

ZŁOTNIKI – jak w poprzednim okresie.

Tab. 9. Kościoły pw. św. Wojciecha w archidiecezji lwowskiej 1772-1918

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
Biłka Szlachecka	św. Jerzy i św. Wojciech; od 1774 r. św. Wojciech	parafia	1441; od 1774 r. kościół murowany
Ruda	św. Wojciech	parafia	1660
Złotniki	Najświętsza Maryja Panna, św. Stanisław, św. Wojciech, św. Jan Chrzciciel, św. Mikołaj	parafia	

Diecezja łucka i żytomierska

FELSZTYN (FULSZTYN) – jak w poprzednim okresie. Parafia zmieniła przynależność dekanalną, przechodząc z dekanatu satanowskiego do płoskirowskiego. Ks. A. Gruszczyński dokonał rozbudowy niewielkiego dotąd kościoła.

Spisok swiatskomu i monaszestwujuszczemu duchowienstwu w łucko-żytomirskoj eparchii na 1877 god?, Warszawa 1786, s. 46; *Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej*, Kamieniec Podolski 1994, s. 37.

MOŁCZANY – w 1914 r. kościół został odrestaurowany staraniem ks. J. Putyna.

Spisok swietskomu i monaszestwujuszczemu duchowienstwu w lucko-żytomirskoj eparchii na 1877 god?, Warszawa 1786, s. 46.

TYNNA – W 1884 oraz w 1904 r. kościół został odrestaurowany.

Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej, Kamieniec Podolski 1994, s. 65.

Tab. 10. Kościoły pw. św. Wojciecha w łuckiej i żytomierskiej (1867-1918)

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
Felsztyn (Fulsztyn)	św. Wojciech	parafia	
Mołczany	św. Wojciech	parafia	1797

Diecezja przemyska

BACHÓRZ – w 1886 r. bp Łukasz Solecki utworzył w Bachórze, przy kościele pw. św. Wojciecha, ekspozyturę parafii Harta. Fundacji na rzecz ekspozytury dokonali Wanda Ostrowska i Zdzisław Skrzyński. Konsekracji kościoła dokonał w 1891 r. pomocniczy biskup przemyski Jakub Glazer.

Archiwum Archidiecezjalne w Przemyśle, sygn., 3/2, *Teczka Parafii Bachórz*, L. 1518: *Pismo Konsystorza Biskupiego do Urzędu Dziekańskiego w Dynowie z dnia 11 VI 1880 r.*; tamże, L. 10606/82: *Pismo c.k. Starostwa w Brzozowie do Wandy hr. Ostrowskiej z dnia 24 XI 1882 r.*; tamże, L. 667/83: *Pismo Wandy hr. Ostrowskiej do Konsystorza Biskupiego z dnia 10 I 1883 r.*; tamże, *Odpis testamentu Wandy hr. Ostrowskiej spisane w Dubiecku dnia 1 X 1884 r.*; tamże, sygn., 77: *Sprawozdanie Urzędu Dziekańskiego w Dynowie z dnia 10 III 1888 r.*; tamże, L. 47: *Pismo ks. W. Bara do Konsystorza Biskupiego obrz. łac. w Przemyśle z dnia 8 V 1921*; tamże, *Pismo mieszkańców Laskówki do Konsystorza Biskupiego w Przemyśle z dnia 8 V 1923 i 18 IV 1927 r.*; tamże, L. 14604/25: *Pismo Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie do Ordynariatu rzymskokatolickiego w Przemyśle z dnia 16 VII 1925 r.*; tamże, L. 2551: *Pismo Konsystorza Biskupiego do Urzędów parafialnych w Jaworniku Polskim i w Bachórze z dnia 14 V 1927 r.*; tamże, *Pismo Urzędu parafialnego w Bachórze do Konsystorza Biskupiego w Przemyśle z dnia 20 VIII 1925 r.*; tamże, sygn. VIII/2, *Teczka Dekanatu Dynowskiego*, L. 283: *Sprawozdanie z wizytacji dziekańskiej parafii Bachórz za rok 1926 z dnia 12 I 1927 r.*; tamże, *Teczka Parafii Harta*, L. 2630: *Pismo Konsystorza Biskupiego do Urzędu Parafialnego w Harcie z dnia 20 XI 1904 r.*; Archiwum Parafii Bachórz, *Dokument erekcyjny samoistnej rz.-kat. parafii Bachórz. Przemyśl*, z dnia 31 III 1909 r., b. sygn., b. pag.; *Rocznik archidiecezji przemyskiej obrz. łac. 1994*, Przemyśl 1994, s. 188; *Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album*, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemyśl 1997, s. 68-69; W. Müller, *Organizacja terytorialna diecezji przemyskiej w okresie przedrozbiorowym (1375-1772)*, NP., 46(1976) s. 42; W. Sarna, *Biskupi przemyscy obrz. łac., cz. I: (1375-1624)*, Przemyśl 1910, s. 53.

BIELINY – (okres staropolski zob. oprac. ks. B. Kumora) parafia ta, należąca do diecezji krakowskiej istniała już na pewno w XIV w. Murowany kościół pw. św. Wojciecha zbudowała Elżbieta, córka króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Katarzyna Anna Dulaska, żona ordynata zamojskiego i wojewody smoleńskiego, w 1770 r. Po pierwszym rozbiórce Polski parafia Bieliny przeszła pod jurysdykcję biskupów przemyskich ob. łac. i została włączona do tejże diecezji w wyniku józefińskiej regulacji granic diecezji. Konsekracji kościoła dokonano w 1852 r. Od 1869 r. przy kościele parafialnym w Bielinach pracują siostry dominikanki. Podział parafii – wyodrębnienie się samodzielnej parafii w Ulanowie – nastąpiło w 1893 r. Kościół w Bielinach posiada polichromię wykonaną przez Stroińskiego. Gruntownej renowacji kościoła dokonał w 1893 r. T. Kopystyński. Ostatni remont kościoła przeprowadzony został w latach 1989-1991. Parafia posiada księgi metrykalne od 1831 r. Od 1992 r. parafia Bieliny należy do diecezji sandomierskiej.

Rocznik Diecezji Sandomierskiej 1994, Sandomierz 1994, s. 503.

GRĘBÓW – (okres staropolski zob. oprac. ks. B. Kumora) wieś należała niegdyś do diecezji krakowskiej. W 1524 r. mieszkańcy Grębowa i okolicznych wsi z obszaru znajdującego się w widłach rzek Wisły i Sanu, którzy mieli utrudniony dostęp do własnego kościoła parafialnego zbudowali w Grębowie kaplicę pw. św. Wojciecha. Podczas wizytacji kanonicznej przeprowadzonej w 1604 r. przez ordynariusza krakowskiego bpa Bernarda Maciejowskiego, przy kaplicy w Grębowie erygowana została parafia. Utrzymanie parafii zabezpieczała dziesięcina z gruntów. Nową świątynię wzniesiono w 1770 r. Parafia Grębów po 1772 r. weszła w skład zreorganizowanej terytorialnie przez Józefa II diecezji przemyskiej ob. łac. Podczas konsekracji, która miała miejsce w 1780 r. zachowane zostało dotychczasowe wezwanie związane ze św. Wojciechem. Kościół ten służył wiernym do 1912 r., kiedy to z inicjatywy ks. J. Kasprzyckiego, proboszcza w Grębowie w latach 1912-1925, wzniesiono nowy, murowany kościół parafialny.

Rocznik Diecezji Sandomierskiej 1994, Sandomierz 1994, s. 487-488.

KROSNO – zniszczony zębem czasu kościół św. Jerzego, św. Wojciecha, św. Walentego, Dziesięciu Tysięcy Męczenników oraz św. Małgorzaty, św. Heleny i św. Zofii odremontowany został w latach 1855-1856 staraniem ks. Leona Świtalskiego, wikariusza w parafii Krosno. Całkowitej przebudowy kościoła dokonano w 1903 r. według planów architektonicznych Tadeusza Stryjeńskiego. Wyposażenie kościoła pochodzi z okresu XVI-XX w. Późnorenesansowy ołtarz zbudowany został na początku XVII w. i przebudowany w 1903 r.

Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemysł 1997, s. 193; *Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo – Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.)*, Przemysł 1991, s. 155-156; J. Bar, A. Szal, *Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992*, Przemysł 1993, s. 169.

RUDKI – parafia w dekanacie drohobyckim. Jak w poprzednim okresie.

RZESZÓW – jak w poprzednim okresie.

SZYMBARK – (okres staropolski zob. oprac. ks. B. Kumora) wieś powstała jako kolonia niemiecka o nazwie Schönberg. W aktach parafialnych znajduje się kopia przywileju fundacyjnego parafii z 1359 r., wystawionego przez Jana Gładysza podskarbiego sądeckiego. Kościół konsekrowany został w 1850 r. pw. św. Wojciecha biskupa i męczennika.

TARNAWA GÓRNA – Tarnawa Górna, założona w 1549 r. na prawie wołoskim, należała do parafii rzymskokatolickiej w Porażu. W 1908 r. wzniesiono tu i poświęcono drewnianą kaplicę pw. św. Wojciecha, która służyła wiernym obrządku łacińskiego jako kościół filialny.

Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemysł 1997, s. 436; *Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo – Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.)*, Przemysł 1991, s. 291-292; A. Fastnacht, *Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 13340-1560*, Wrocław 1962, s. 152.

Tab. 11. Kościoły pw. św. Wojciecha w diecezji przemyskiej w latach 1772-1918

MIEJSCOWOŚĆ	PATRON(OWIE)	STATUS KOŚCIOŁA	DATA POWSTANIA
Bachórz	św. Wojciech	ekspozytura	jak w poprzednim okresie
Bieliny	św. Wojciech	parafia	1852 – konsekracja kościoła
Grębów	św. Wojciech	parafia	konsekracja w 1780 r. (do 1783 r. parafia należała do diec. krakowskiej)
Krosno	św. Jerzy, św. Wojciech, św. Walenty, Dziesięć Tysięcy Męczenników, św. Małgorzata, św. Helena i św. Zofia	filia	jak w poprzednim okresie

Rudki	św. Wojciech	parafia	
Rzeszów	św. Stanisław i św. Wojciech	parafia	
Staszówka	św. Wojciech	parafia	(do 1783 r. parafia należała do diec. krakowskiej)
Szymbark	św. Wojciech	parafia	1850 – konsekracja kościoła (do 1783 r. parafia należała do diec. krakowskiej)
Tarnawa Górna	św. Wojciech	filia	1908

5. Okres drugiej i trzeciej Rzeczypospolitej 1918-1997

Diecezja kamieniecka

FELSZTYN (FULSZTYN) – parafia na krótko po reaktywowaniu diecezji mogła istnieć nadal. Zamknięcie kościoła przez komunistyczne władze sowieckie nastąpiło w 1932 r. Rządy komunistyczne przerwały istnienie parafii. Reerekcja parafii przy kościele św. Wojciecha w Felsztynie (dzisiaj Gwardyjskie) nastąpiła 1 IV 1990 r. Należy do odrodzonej diecezji kamienieckiej. Remont kościoła przeprowadzony został przez ks. W. Tkacza. Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej wymienia obecnie jedynie wezwanie Opatrzności Bożej.

Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej, Kamieniec Podolski 1994, s. 37.

MOŁCZANY – dzieje parafii przerwał komunizm. Kościół zamknięty został w latach trzydziestych XX wieku. Jego odzyskanie przez wiernych nastąpiło w 1956 r.

Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej, Kamieniec Podolski 1994, s. 96.

TYNNA – w czasach represji komunistycznych kościół został zamknięty, a następnie zburzony. Na placu kościelnym zbudowana została szkoła. W 1990 r. na zamkniętym cmentarzu parafialnym rozpoczęto budowę nowego kościoła staraniem ks. W. Wanagsa.

Schematyzm diecezji kamieniecko-podolskiej, Kamieniec Podolski 1994, s. 65.

Diecezja lubelska

NIELISZ – Na początku XIX w. właściciele Nielisza uposażyli filialny kościół pod wezw. Św. Wojciecha w dobra ziemskie, przygotowując tym samym

grunt pod erekcję samodzielnej parafii w Nieliszu. Kościół zbudowany z fundacji ks. Łosieckiego przebudowano w 1859 r., a w rok później ówczesny dziekan zamojski ks. Lenkiewicz dokonał poświęcenia odrestaurowanej świątyni zachowując jej dotychczasowy tytuł św. Wojciecha. Kolejne przebudowy kościoła miały miejsce jeszcze w XIX w., następnie w okresie międzywojennym oraz w 1961 r. Dobudowano wówczas obszerny przedsionek. Przebudowy i renowacji kościoła dokonano też w 1973 r. Obecnie kościół jest budowlą jednonawową i zachował swój barokowy wystrój. W głównym ołtarzu znajduje się m.in. obraz św. Wojciecha, namalowany w 1906 r. przez malarza Stelmaskiego. Od 1992 r. Nielisz należy do diecezji zamojsko-lubaczowskiej. Obecnie pierwszorzędnym patronem jest św. Wojciech a drugorzędnym MB Różańcowa.

Diecezja lubelska. Informator historyczny i administracyjny, oprac. M.T. Zahajkiewicz, Lublin 1985, s. 298-299; *Schematyzm diecezji zamojsko-lubaczowskiej. Rocznik I po erygowaniu diecezji w 1992 r.*, Zamość 1995, s. 74; SGKP VIII, 80.

STOJANÓW – po 1945 r. parafia znalazła się w granicach Związku Radzieckiego.

Diecezja lwowska

BIŁKA SZLACHECKA – parafia upadła po 1945 r.

CIESZANÓW – parafia pw. św. Wojciecha na terenie archidiecezji w Lubaczowie, obecnie w diecezji zamojsko-lubaczowskiej.

Schematyzm diecezji zamojsko-lubaczowskiej. Rocznik I po erygowaniu diecezji w 1992 r., Zamość 1995, s.49.

LWÓW – kościół św. Wojciecha we Lwowie funkcje sakralne po zamienieniu go na magazyn w okresie józefinizmu zaczął ponownie spełniać dopiero w 1906 r. Rektorem kościoła był m.in. ks. S. Frankl. Wydarzenia po II wojnie światowej sprawiły, że kościół znowu zamieniono na magazyn.

Schematismus archidioecesis Leopoliensis ritus latini 1938, Leopoli 1938, s. 29; R. Chanas, J. Czerwiński, *Lwów. Przewodnik*, Wrocław 1992, s. 101.

RUDA – parafia upadła po 1945 r. Obecnie kościół obsługuje duszpasterz z Kamionki Buskiej (dekanat lwowski).

Schematyzm archidiecezji lwowskiej 1994, bm., s. 23.

ZŁOTNIKI – parafia upadła po 1945 r.

Diecezja przemyska

BACHÓRZ – W 1886 r. bp Łukasz Solecki utworzył w Bachórze, przy kościele pw. św. Wojciecha, ekspozyturę parafii Harta. Fundacji na rzecz ekspozytury dokonali Wanda Ostrowska i Zdzisław Skrzyński. Konsekracji kościoła dokonał w 1891 r. pomocniczy biskup przemyski Jakub Glazer. Renowacji kościoła dokonano w 1993 r. Wewnątrz zachował się wystrój i wyposażenie z XVIII i XIX w.

BŁĘDOWA ZGŁOBIEŃSKA – wieś ta do 1995 r. należała do parafii Trzciana, w dekanacie rzeszowskim (następnie Rzeszów II). Początki kościoła pw. św. Wojciecha w Błędowej Zgłobieńskiej sięgają daty 15 III 1981 r., kiedy to przygotowano prowizoryczną kaplicę mszalną. W tym samym roku, 29 sierpnia, rozpoczęto budowę świątyni według projektu R. Gorczycy z Rzeszowa. Kościół o wymiarach 11,5 x 23 x 14,5 m budowano wspólnym wysiłkiem mieszkańców wsi. Prace budowlane prowadził P. Janowski z Domaradza. Poświęcenia nowego kościoła, pw. św. Wojciecha dokonał 11 IX 1982 r. ówczesny ordynariusz przemyski I. Tokarczuk. Nowa świątynia pełniła funkcję kościoła filialnego parafii Trzciana. W 1992 r. przy kościele zamieszkał ks. E. Ryfa, któremu powierzone zostały obowiązki rektora kościoła. Erekcji samoistnej parafii dokonał 10 VIII 1995 r. ordynariusz rzeszowskiej diecezji K. Górny – od 1992 r. parafia Trzciana znalazła się w granicach diecezji rzeszowskiej. Pierwszym proboszczem parafii w Błędowej Zgłobieńskiej mianowany został ks. A. Domino. Parafia Błędowa Zgłobieńska należąca na mocy dekretu erekcyjnego do dekanatu Rzeszów II w 1997 r. znalazła się w granicach nowego dekanatu – Trzciana. Do parafii należy nadto przysiółek wsi Trzciana – Słotwinka.

*Dekret erygowania parafii pw. św. Wojciecha w Błędowej Zgłobieńskiej, „Zwiastowanie”. Pismo Diecezji Rzeszowskiej, R. 4(1995), nr 4, s. 29-30; J. Bar, A. Szal, *Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992*, Przemysł 1993, s. 32; J. Kwiatkowski, B. Janik, *Parafie św. Wojciecha w Rzeszowskiem*, Rzeszów 1997, s. 31-32.*

GRĘBÓW – stary kościół pw. św. Wojciecha służył wiernym do 1912 r., kiedy to z inicjatywy ks. J. Kasprzyckiego, proboszcza w Grębowie w latach 1912-1925, wzniesiono nowy, murowany kościół parafialny. Jego poświęcenia dokonał 26 XI 1922 r. biskup pomocniczy diecezji przemyskiej K. Fischer. Kościół wzniesiony z cegły jest neogotycką trójnawową budowlą z przylegającą wieżą o dachu dwuspadowym. Wewnątrz drewniany ołtarz główny z lat czterdziestych XX w. oraz dwa ołtarze boczne. W jednym z ołtarzy bocznych

znajduje się obraz św. Wojciecha. Gruntowny remont kościoła przeprowadzono w latach 1991-1992. Akta parafialne w archiwum parafialnym od ok. 1950 r. Parafia od 1992 r. należy do diecezji sandomierskiej.

Rocznik Diecezji Sandomierskiej 1994, Sandomierz 1994, s. 487-488.

KROSNO – parafia pw. św. Wojciecha w Krośnie (ul. Korczyńska) erygowana została przez bpa I. Tokarczuka, ordynariusza przemyskiego w 1968 r. Teren parafii św. Wojciecha wydzielony został z parafii Krosno – Fara. Kościołem parafialnym ustanowiona została dotychczasowa drewniana kaplica filialna z XV w. Obecnie, od 1987 r., trwa budowa nowego, murowanego kościoła, wznoszonego według projektu inż. Mieczysława Krukiera. Nowy kościół posiada kubaturę 7800 m³ oraz powierzchnię 600 m². Większą część kosztów budowy nowego kościoła ponoszą parafianie.

Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemysł 1997, s. 193; Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo –Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.), Przemysł 1991, s. 155-156; J. Bar, A. Szal, Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992, Przemysł 1993, s. 169.

RUDKI – po II wojnie światowej parafia znalazła się na terenie Ukrainy Radzieckiej. Kościół został w dużej mierze zniszczony. Obecnie odrodzona parafia należy do wznowionej w 1991 r. archidiecezji lwowskiej w dekanacie samborskim.

Schematyzm archidiecezji lwowskiej 1994, bm., s. 29.

RZECZYCA DŁUGA – parafia Rzeczyca Długa wydzielona została z parafii Rozwadów – Fara. Proboszcz rozwadowski ks. J. Paja zorganizował najpierw (1977) w Rzeczycy Długiej punkt filialny dla tej wioski oraz dla sąsiedniego – Musikowa. Na kaplicę filialną został adaptowany budynek mieszkalny. Pozwolenie na budowę kościoła w Rzeczycy Długiej ks. Paja uzyskał 20 IX 1979 r. Poświęcenie placu pod budowę świątyni nastąpiło 9 X 1979 r. Położenia i poświęcenia kamienia węgielnego pod kościół św. Wojciecha dokonał ordynariusz przemyski bp Ignacy Tokarczuk 27 V 1980 r. W rok później bp Tokarczuk 10 XI dokonał poświęcenia kościoła. Kościół o powierzchni 232,4 m² wzniesiony został według projektu G. Pajaka z Rzeszowa. Wystrój wewnętrzny świątyni zaprojektował D. Jasiewicz z Krakowa. Erekcji parafii w Rzeczycy Długiej dokonał bp Tokarczuk 9 VI 1986 r. Parafia należy od początku do dekanatu stalowowolskiego. Akta parafialne obejmują również okres wcześniejszy – od 1873 r.

Rocznik diecezji sandomierskiej 1994, pod red. A. Z. Kończaka, Sandomierz 1994, s. 405-406; J. Bar, A. Szal, *Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992*, Przemyśl 1993, s. 283.

RZESZÓW – jak w poprzednim okresie.

SOŁONKA – Budowę filialnego kościoła pod wezw. Św. Wojciecha w Sołonce, w parafii Straszydło (dekanat Tyczyn) rozpoczęto z inicjatywy mieszkańców wsi. Autorem projektu kościoła o powierzchni 230 m² był L. Grzybowski z Leska. Budowę rozpoczęto 23 IV 1984 r. w liturgiczne wspomnienie św. Wojciecha. Poświęcenia kościoła 5 X 1986 r. dokonał ordynariusz diecezji przemyskiej bp I. Tokarczuk. W 1992 r. wieś Sołonka wraz z parafią Straszydło weszła w skład diecezji rzeszowskiej.

Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo – Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.), Przemyśl 1991, s. 329; J. Bar, A. Szal, *Nowe kościoły diecezji przemyskiej w jej dawnych granicach powstałe w latach 1966-1992*, Przemyśl 1993, s. 314.

TARNAWA GÓRNA – erekcji samodzielnej parafii przy dotychczasowym kościele filialnym pw. św. Wojciecha dokonał 12 I 1923 r. bp J.S. Pelczar, ordynariusz przemyski. Wkrótce przystąpiono do budowy nowego, murowanego kościoła. Zbudowaną w latach 1924-1933 świątynię, która służy do dzisiaj, poświęcono w 1933 r.

Rocznik Archidiecezji Przemyskiej 1997. Album, pod red. J. Bara, W. Partyki, B. Rajnowskiego, Przemyśl 1997, s. 436; *Schematyzm diecezji przemyskiej 1990. Terytorium – Duchowieństwo – Instytucje. (Stan w dniu 30 VI 1991 r.)*, Przemyśl 1991, s. 291-292; A. Fastnacht, *Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340-1560*, Wrocław 1962, s. 152.

TRZEBOWNISKO – wieś Trzebiownisko pojawia się po raz pierwszy w dokumencie królewskim Kazimierza Wielkiego w 1354 r., kiedy to wraz z Rzeszowem i okolicą została przekazana jako własność w ręce rycerza Jana Paszka zwanego Pakosławem. W 1636 r. Trzebiownisko należało do parafii Staromieście, erygowanej w 1356 r. Myśl zbudowania własnego kościoła w Trzebiownisku powstała w 1935 r. Pomysł znalazł poparcie ówczesnego biskupa pomocniczego diecezji przemyskiej Wojciecha Tomaki, pochodzącego z Trzebiowniska. Proboszcz parafii macierzystej wyraził zgodę na budowę kościoła w Trzebiownisku pod warunkiem, że będzie to jedynie kościół filialny. Rozpoczętą budowę kościoła na etapie wzniesienia murów zatrzymał wybuch II wojny światowej. Kontynuację budowy podjęto dopiero w 1945 r. W Trzebiownisku, decyzją ordynariusza F. Bardy, na prośbę mieszkańców wsi, zamieszkał wikariusz parafii Staromieście ks. Józef Czyż. W tym samym roku, 12 października erygowana została przez biskupa przemyskiego parafia Trzebiownisko. W roku

1947 bp W. Tomaka dokonał poświęcenia kościoła pw. św. Wojciecha. Patrona kościoła wybrano zapewne ze względu na imię swojego rodaka i protektora bpa Tomaki. Uroczystość konsekracji kościoła – dokonał jej również bp Tomaka – nastąpiła 9 XI 1952 r. W 1969 r. poświęcono dzwony, z których jeden został nazwany „Wojciech”. Próby rozbudowy kościoła w 1958 r., mimo przygotowanych planów i zgromadzonych materiałów budowlanych nie powiodły się, ze względu na sprzeciw władz komunistycznych. Kościół rozbudowano w 1999 r. staraniem ks. Władysława Kreta.

J. Kwiatkowski, B. Janik, *Parafie św. Wojciecha w Rzeszowskiem*, Rzeszów 1997, s. 41-43; S. Folta, W. Kret, *Szkice z dziejów parafii św. Józefa w Staromieściu*, Rzeszów 1993.

WOLA RANIŻOWSKA – budowa kościoła pw. św. Wojciecha w Woli Raniżowskiej związana jest z postacią ks. Czesława Brody, który do tej miejscowości przybył w 1911 r. jako stały katecheta. Pełniąc funkcje katechety rozpoczął zabiegi wokół podjęcia budowy kościoła. Wola Raniżowska należała wówczas do parafii Raniżów. Dla zabezpieczenia bazy materiałowej w 1913 r. zbudowano cegielnię a w rok później rozpoczęto budowę kościoła. Postępujące prace przerwały wydarzenia polityczne – pierwsza wojna światowa, podczas której zmobilizowany został ks. Broda. Po powrocie z wojny, mimo nabytego inwalidztwa, ks. Broda zakrzętnął się wokół dokończenia rozpoczętego dzieła budowy kościoła. Ordynariusz przemyski J.S. Pelczar 12 III 1919 r. erygował parafię w Woli Raniżowskiej, a 13 III 1921 r. biskup pomocniczy ordynariusza przemyskiego K. Fischer dokonał poświęcenia kościoła. Kościół w stylu neogotyckim wzniesiony został według projektu F. Stażkiewicza z Rzeszowa, a prace budowlane nadzorował J. Zawilski z Leżajska. Podczas II wojny światowej ludność Woli Raniżowskiej została wysiedlona przez Niemców w całości a parafia w latach 1942-1944 faktycznie znikła, chociaż formalnie nie dokonano jej kasaty. Budowniczy kościoła ks. C. Broda zginął w Dachau 12 XII 1940 r. W latach 1954-1955 kościół odrestaurowano, w 1968 r. zmieniono dach w latach zaś 1982-1987 odnowiono zniszczone witraże. Nową, murowaną posadzkę położono w 1991 r.

Rocznik diecezji sandomierskiej 1994, pod red. A.Z. Kończaka, Sandomierz 1994, s. 330-331.

Diecezja rzeszowska

BŁĘDOWA ZGŁOBIEŃSKA – w 1992 r. przy kościele św. Wojciecha zamieszkał ks. E. Ryfa, któremu powierzone zostały obowiązki rektora kościoła. Erekcji samostnej parafii dokonał 10 VIII 1995 r. ordynariusz rzeszowskiej diecezji K. Górny – od 1992 r. parafia Trzciana znalazła się w granicach diecezji rzeszowskiej. Pierwszym proboszczem parafii w Błę-

dowej Zgłobieńskiej mianowany został ks. A. Domino. Parafia Błędowa Zgłobieńska należąca na mocy dekretu erekcyjnego do dekanatu Rzeszów II w 1997 r. znalazła się w granicach nowego dekanatu – Trzciana. Do parafii należy nadto przysiółek wsi Trzciana – Słotwinka.

Dekret erygowania parafii pw. św. Wojciecha w Błędowej Zgłobieńskiej, „Zwiastowanie”. Pismo Diecezji Rzeszowskiej, R.4(1995), nr 4, s. 29-30; J. Kwiatkowski, B. Janik, *Parafia św. Wojciecha w Rzeszowskiem*, Rzeszów 1997, s. 31-32.

Diecezja podlaska (siedlecka)

GÓRKI (GORKI) – jak w poprzednim okresie.

SKIBNIEW – jak w poprzednim okresie.

Diecezja tarnowska

STASZKÓWKA – jak w poprzednim okresie.

SZYMBARK – jak w poprzednim okresie.

6. Podsumowanie

Patrocinia wojciechowe w diecezjach należących do dawnej metropolii lwowskiej nie były zbyt częste. Nadawanie kościołom wezwania św. Wojciecha łączyło się niekiedy z imieniem fundatora (Stojanów). Inne powody – z wyjątkiem kościoła w Trzebiownisku – nie są znane. Na przestrzeni kilku wieków parafie mające kilka wezwań niekiedy pozostawały z czasem tylko przy tytule św. Wojciecha, albo, jak w przypadku Huszlewa rezygnowały z tego wezwania. Kres wielu parafiom na terenach, które odpadły od Polski po II wojnie światowej położyły okres rządy komunistów. Odrodziły się tam niektóre parafie z patrocinium wojciechowym. Na Podolu – jak dotąd – jedna tylko parafia pw. św. Wojciecha w Mołczanach (pozostałe dwie parafie na Podolu mają obecnie inne wezwania). W archidiecezji lwowskiej aktualnie czynne są trzy kościoły noszące tytuł św. Wojciecha, lecz niestety schematyzmy tej archidiecezji z lat 1994 i 1995, nie podają tytułów kościołów. Należy domniemywać, że zachowane zostały dawne wezwania kościołów. W diecezji przemyskiej w okresie XX wieku powstało kilka nowych kościołów, które otrzymały patrona w osobie św. Wojciecha. W powstałej w 1992 r. diecezji rzeszowskiej – na terenie wydzielonym z diecezji przemyskiej powstała jedna parafia pw. św. Wojciecha w Błędowej Zgłobieńskiej.

Tab. 12. Wykaz kościołów pw. św. Wojciecha w granicach metropolii lwowskiej z uwzględnieniem wieku ich powstania

LP.	MIEJ- SCO- WOŚĆ	DIECEZJA	CZAS POWSTANIA KOŚCIOŁA (PARAFII)						
			XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
1.	Bachórz	przemyska			1593				
2.	Bieliny	krakowska do 1786 r., przemyska (1768-1925), sandmierska od 1992	XIV						
3.	Biłka Sza- checka	lwowska		1441					
4.	Błędowa Zgłobieńska	przemyska rzeszowska od 1992							1981
5.	Cieszanów	lwowska, zamojsko- lubaczowska od 1992							
6.	Dalejów	lwowska		1427					
7.	Felsztyn	kamieniecka, łucka i żyto- mierska od 1866			1594				
8.	Górki	łucka, janowska, siedlecka (podlaska)		ok. 1450					
9.	Grębów	krakowska do 1786 r., przemyska (1768-1925), sandomierska od 1992			1524				
10.	Huszlew	łucka, janowska, siedlecka (podlaska)							
11.	Kopyczyńce	lwowska		1443					

12.	Krosno	przemyska		ok. 1450					
13.	Lwów	lwowska			ok. 1600				
14.	Molczany	kamieniecka, łucka i żyto- mierska od 1866					1797		
15.	Nielisz	chełmska, lubelska od 1805, zamojsko- lubaczowska od 1992			1600				
16.	Ruda	lwowska				1660			
17.	Rudki	lwowska, przemyska, lwowska od 1991		do 1452					
18.	Rzeczycza Długa	przemyska sandomier- ska od 1992							1977
19.	Rzeszów	przemyska rzeszowska od 1992		1427					
20.	Skibniew	łucka, janowska, siedlecka (podlaska)		po 1400					
21.	Sołonka	przemyska rzeszowska od 1992							1984
22.	Staszówka	krakowska do 1786 r., przemyska (1768-1925), tarnowska od 1925							
23.	Stojanów	chełmska, lubelska od 1805				1624			

24.	Szymbark	krakowska do 1786 r., przemyska (1768-1925), tarnowska od 1925	1359						
25.	Tarnawa Górna	przemyska							1908
26.	Trzebownisko	przemyska rzeszowska od 1992							1935
27.	Tynna	kamieniecka, łucka i żytomierska od 1866, kamieniecko-podolska od 1991	1500						
28.	Wola Raniżowska	przemyska sandomierska od 1992							1914
29.	Żłotniki	lwowska		1459					
30.	Żurawno	lwowska		1468					
Liczba kościołów powstałych w poszczególnych wiekach:			2	11	5	2	1	-	6

Na terenie który kiedykolwiek w przeszłości wchodził i obecnie wchodzi w skład metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego było 30 kościołów pw. św. Wojciecha. Dla dwóch kościołów nie została ustalona data powstania. Według uzyskanych danych najwięcej kościołów poświęconych osobie św. Wojciecha w metropolii lwowskiej powstało w XV w. W XIX w. najprawdopodobniej nie powstał żaden kościół pw. św. Wojciecha.

Ks. Stanisław Nabywaniec